

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

4. søndag i påsketiden – 30.04.2023

Prekentekest: Joh 16,16-22

Lesetekst I: Jes 54,7-10 (Alternativ: Apg 9,36-43)

Lesetekst II: Fil 3,12-14

Gjennom stummende mørke til fryd og lys

For et par år siden var de fleste i familien bortreist. Bare en av guttene våre og jeg var hjemme. De dagene så vi ferdig hele serien med Harry Potter-filmer. (Jeg tror vi hadde sett en eller to før de andre dro.) Det var fantastisk – eller skal vi si magisk – og ganske skummelt. Ingen av oss hadde sett filmene før, ei heller lest bøkene, så underveis visste vi ikke hva som skjedde «rundt neste sving».

Siden har jeg sett filmene flere ganger, og hørt alle på lydbok med familiens yngste barn. Det er en aldeles annerledes opplevelse. Jeg føler ikke karakterenes angst og usikkerhet lenger, for jeg vet hele tiden hvordan det ender.

Jeg antar at de fleste som leser denne tekstgjennomgangen, kjenner historien om Jesu død og oppstandelse, om Kristi himmelfart og pinse. At vi har hørt det før, «sett filmen før», for å bli i bildet, betyr at det er vanskeligere for oss å virkelig gripe disiplenes angst og usikkerhet: Skulle Jesus forlate dem? Og da han døde: Alt håp var ute!

Kanskje vi først trenger å nærme oss teksten med innlevelse, sanser og fantasi. Edin Løvås sin veiledning til Kristusmeditasjon kan være en konkret hjelp til dette. Disiplene hadde satset alt på ett kort. De hadde lagt alle eggene i én kurv. De hadde én Mester: Jesus. Å miste ham ville være å miste alt. Veien mot langfredag var veien mot stupet, ikke bare for Jesus selv, men for følgesvennene hans.

SJELENS MØRKE NATT

Også opp gjennom historien, og i vår egen tid, har troende opplevd at mørket ble dypt og knugende fordi Jesus forsvant for dem. Ikke fordi han døde fysisk som den første langfredag, men fordi den eksistensielle troskrisen ble så gjennomgripende. Å miste Jesus/Gud på denne siste måten, tror jeg kanskje kan være like rystende og smertefullt. Erling Rimehaug er blant dem som har skrevet om dette. For ham ble det til stor hjelp å finne sitt eget sjelsmørke beskrevet av den spanske 1500-tallsmunken Johannes av Korset: «Det er som å være under en enorm og mørk byrde, i en så stor smerte og fortvilelse at sjelen ville finne en lettelse i døden,» skriver munken. (Sitert av Erling Rimehaug, vl.no 03.01.16)

Hvis Jesus var livets trygge fundament, og dette fundamentet rives bort under føttene på en, hva har man da? Hvor skal man gå, og hva skal man gjøre?

MØRKET ER IKKE DET SISTE

Men den korsfestede ble den oppstandne. Sorgen og fortvilelsen ble til jublende glede. Dette er en konkret, historisk hendelse med enorme teologiske implikasjoner: Vår synd er blitt sonet, død og djevel beseiret, veien tilbake til Gud vår Far er åpnet. For disiplene ble livet forvandlet.

Men her ligger også et mønster for troende til alle tider. Opp fra asken etter det vi tapte, kan noe nytt og fint vokse frem. Hvetekornet måtte falle i jorden og dø, men fra det ene kornet skjøt en livskraftig spire opp, og kornakset bar rik frukt. Mange av oss opplever sorg, tap, nederlag og troskriser. Men sorg kan bli til glede, og nederlag til seier.

Går det an å tro dette når man er midt i mørket? Å holde fast i håpet når alt føles håpløst? Hvis man ikke ser noe lys i tunellen, er man i godt selskap; heller ikke disiplene synes å ha vært fulle av forventning om at Jesus skulle komme tilbake til dem, uansett hvor klart og tydelig han hadde sagt dette på forhånd. Men vi kan ikke annet enn å gi videre det vi har fått overlevert: at Jesus stod opp og viste seg flere ganger for sine disipler med klare bevis på at han levde (1 Kor 15,3-8 og Apg 1,3), og at uansett hva vi føler her og nå, så er Gud en levende Gud. Han er der selv om vi ikke ser ham (Job 35,14). Om denne vissheten blir dypt forankret i oss i de gode tidene, er det mitt håp at den vil bety en forskjell og være en livbøye hvis de vonde tidene kommer da Herren synes å være borte.

HÅPET ER EN PERSON

Ifølge Jesu ord i Joh 16 skal sorg bli til glede når disiplene blir gjenforent med Jesus. Håpet er personifisert. Eller som Craig R. Koester skriver i boka «The Word of Life. A Theology of John`s Gospel»: «But the promise in John`s Gospel centers on person more than place.» (s 183) I Jesu yppersteprestlige bønn står det: «Og dette er det evige liv, at de kjenner deg, den eneste sanne Gud, og ham du har sendt, Jesus Kristus.» (Joh 17,3) Også i den kjente teksten i Joh 14, hvor håpets stedlighet blir veldig konkret («I min Fars hus er det mange rom»), er det beste Jesus holder frem for disiplene, at de skal være der han er. Og Jesus sier ikke: «Ingen kommer til himmelen uten ved meg.» Nei, Jesus sier: «Ingen kommer til Far uten ved meg.»

De to siste kapitlene i Johannesevangeliet beskriver en serie møter mellom den oppstandne Jesus og hans nærmeste følgesvenner. Med tilbakeholdenhet som språklig virkemiddel skildres den dype gleden over å se Jesus igjen: De store følelsene skildres ikke med store og emosjonelle ord, men likevel, eller nettopp derfor, skjønner jeg at de er der. For disiplene er de ytre livsbetingelsene de samme. Landet er fortsatt okkupert av en fremmed krigsmakt. De er fortsatt fattige og sårbare. Likevel er alt blitt nytt. Håpet har sprunget ut i full blomst – fordi Jesus er hos dem. Håpet er en person. Det er Jesus.

Og observante lesere legger kanskje merke til følgende detalj: I Joh 16,22 står det ikke at disiplene skal få se Jesus igjen. Nei, Jesus sier: «JEG skal se DERE igjen.» For en glede det blir, og for en glede det ER, her og nå: Å være sett av Jesus.

ÆRLIGE SPØRSMÅL

På Fellesmøtene i Kristiansand i år var overskriften «Ærlige svar på ærlige spørsmål». Den samme overskriften kunne vært satt på mange av samtalene mellom disiplene og Jesus, slik evangeliene refererer dem. Det skal mot til å si: «Vi skjønner ikke hva han snakker om.» Fellesskapet mellom disiplene og mellom disiplene og Mesteren må ha vært så trygt at det gikk an å være åpen om det de ikke forsto og det de syntes var vanskelig. Kanskje ikke de skjønnte alt etter at Jesus hadde svart heller, men de var kommet enda et skritt videre på livs- og trosveien.

I skrivende stund har jeg nettopp vært på besøk i Ukirken i Stavanger sentrum (NMSU og Den norske kirke), som nettopp er rigget for det gode fellesskapet og de gode samtalene mellom unge og mellom unge og voksne. Det er så lite program at det blir plass til relasjon og lange prater.

Sammen med mitt reisefølge av prester har jeg også vært på Utstein kloster og Utstein pilgrimsgård – et sted som innbyr til stillhet, bønn og gode samtaler.

Slike steder og slike bibeltekster som Joh 16,16-22 får meg til å ransake meg selv og spørre: Er det nok rom i våre menigheter for den gode, ærlige samtalen? Er det trygt å sette ord på det som er vanskelig, og finnes det gode møteplasser mellom våre spørsmål og den rikdommen av svar som finnes i Bibelen og den kristne tradisjonen? Det har hendt før i verden og det vil hende igjen at kritiske spørsmål til troen er starten på en vei bort fra Gud. Men ærlige spørsmål som møter ærlige svar kan også bli starten på en vei til fornyet, forsterket tro.

LIDENSKAPELIG KJÆRLIGHET

Den gammeltestamentlige leseteksten (Jes 54,7-10) viser oss Gud som en ektemann (v 5) som riktignok ble sint og et øyeblikk gikk bort fra sin ungdoms kvinne (v 6), men som i det lange perspektivet elsker henne og vil bli hos henne. Herfra går tanken raskt til Høysangen, som i sin bokstavelige form handler om Ham og Henne, men som finnes mellom Bibelens permer fordi hele boka kan leses allegorisk som en intens kjærlighetshistorie mellom Gud og hans folk. Også i Høysangen finner vi motivet at «han» plutselig ikke er å finne, men så er han der igjen – o glede! (Høys 3,1-4 og Høys 5,4-6,3. Fra 6,4 kommer en serie komplimenter, så da forstår vi at de er gjenforent). Også i Det nye testamentet videreføres bildebruken ektemann/brud. Se Ef 5,23.25.32 og Åp 19,7-8.

Det erotiske språket for relasjonen mellom meg og Gud, eller kirken og Gud, kan vel ikke sies å være allemannseie. Den predikant som har et ønske om å utforske dette videre, kan lese seg opp på kristne mystikere gjennom tidene. Selv har jeg ikke nok oversikt over dette temaet, men Bernhard av Clairvaux og Mechthild av Magdeburg bør nevnes. For Mechthild var kjærlighetsbåndene mellom hennes sjel og Gud så sterke at den største katastrofen som tenkes kunne, var å skilles fra ham:

«For it would murder me beyond all pain / if I were to be separated from you!» (Sitert i Lena Karlstrøms masteroppgave i historie fra 2010, s 63). Lena Karlstrøm skriver videre: «Senere fremstiller Mechthild unionen mellom sjelen og Gud som to elskendes sammensmelting, der sjelen i ekstase fraktes til det hemmelige sted, hvorfra returen er grusom. Uten denne elskede er livet for Mechthild tomt og meningsløst.»

Mon tro hva Peter, Jakob, Johannes og de andre disiplene hadde ment om en slik metaforbruk? De hadde kanskje følt seg fremmede og brydd overfor den. Men ta bort det erotiske, så tror jeg de kunne ha skrevet under på intensiteten i kjærligheten til Jesus. Å miste ham: Forferdelig. Å se og bli sett av ham på nytt: Det beste i livet.

BARNEFØDSLER I BIBELEN

Enten vi selv har født barn eller ikke, taler fødsels-metaforen umiddelbart til de fleste av oss, tror jeg. En fødsel er en stor begivenhet – et nytt menneske kommer til verden! Men risikoen har vært stor: Historisk sett har talløse kvinner dødd i barsel. Kanskje overlevde barnet, kanskje ikke. I fattige land er dette fortsatt realiteten for mange kvinner. Når riene setter i gang, vet de ikke om de skal leve eller dø. Selv i trygge Norge er det stor smerte og stor spenning knyttet til en fødsel. Vil alt gå godt med mor og barn?

Barnefødsler spiller en viktig rolle i avgjørende faser i bibelhistorien. Hva ville fedrehistorien vært uten Isaks underfulle unnfangelse og fødsel? Og når Hanna endelig får en sønn – Samuel – kan det sies å være starten på kongetiden i Israels historie. Profetene peker frem mot en helt spesiell barnefødsel (Jes 7,14 og Mi 5,1-2). Så kom han, Jesus Messias (Luk 1,26-56 og 2,1-20; Matt 1,18-25; Joh 1,1-18)

At Jesus sammenlikner langfredags mørke, død og fortvilelse med en barnefødsel, som på påskedag ender med liv, lettelse og jubel, passer veldig bra inn i dette store bildet, synes jeg!

(Takk til mine gode prestekolleger Frode Fjeldbraaten og Frode Eikrem for gode og viktige innspill til denne tekstgjennomgangen!)

Kathrine Tallaksen Skjerdal

Sokneprest i Høvåg

Kathrine.Tallaksen.Skjerdal@lillesand.kommune.no